

KLASİK MANTIK

MNT402U

KISA ÖZET

1.ÜNİTE Klasik Mantığın Konusu ve Yöntemi

KLASİK MANTIĞIN TANIMI VE KONULARI

Mantık biliminin kurucusu Aristoteles'tir, Klasik Mantık' denince Aristoteles'in kurduğu mantık anlaşılır. Aristoteles, *Organon* adı altında yazdığı altı kitapta mantık konularını incelemiştir. Altı kitap şunlardır: Kategoriler, Önermeler, Birinci Analitikler, İkinci Analitikler, Topikler ve Sofistik Deliller. Aristoteles bu kitaplarda terimler, önermeler, akıl yürütmeler ve çeşitli ispat şekilleri üzerinde durur. Akıl yürütmelerden "tasım", Aristoteles mantığının bel kemiğini oluşturur. Aristoteles'e göre, zihnin kanunları aynı zamanda varlığın da kanunlarıdır. Bu yüzden Aristoteles'in mantığı, metafiziği ile yakından ilgilidir. Aristoteles mantığı, akıl ilkelerini: Özdeşlik, çelişmezlik, üçüncü halin olanaksızlığını temel alan iki değerli (doğru-yanlış) mantıktır. Aristoteles, mantığında doğru düşünmenin kuralları üzerinde durmuş ve akıl yürütme yöntemlerinden tümdengelimle önem vermiştir. Aristoteles'e göre "tümdengelim", kesin ve zorunlu sonuç veren bir akıl yürütme yöntemidir.

Akıl yürütme, bir önermenin (sonuç), başka bir önerme (öncül) kullanılarak doğruluğunun ispat edilmesidir (bölümün ilerleyen kısmında bunlar tek tek incelenecektir). Bu nedenle klasik mantık birbirine bağımlı üç alana ayrılır.

1. Kavramlar mantığı 2. Önermeler mantığı 3. Çıkarımlar mantığı (Tasım)

İslam dünyasında mantık çalışmaları, Aristoteles'in eserlerinin Arapça'ya çevrilmesiyle başlamıştır. Üçüncü yüzyılda, *Organon* yorumcularından Ammonius Saccas, Aristoteles'in altı kitabına yine Aristoteles'in "Retorik" ve "Poetik" adlı eserleri ile Porphyrios'un beş tümeli konu alan "İsoloji" adlı eserini de eklemiştir. İslam mantıkçıları da en başta İbni Sina ve Farabi bu dokuz kitabı kabul etmiş, her birini mantığın bir konusu saymışlardır. Batıda mantık çalışmaları, Aristoteles'in eserlerinin Latince'ye çevrilmesiyle başlamıştır.

2

MANTIĞIN İLKELERİ:

"Mantık, doğru düşüncenin bilimidir". Doğru düşünce nedir? Doğru düşünce, akıl ve mantık ilkeleri denen ilkelere uygun olarak düşünme tarzıdır.

Özdeşlik İlkesi

A, A' dır. şeklinde ifade edilir. Bir akıl yürütmenin başında bir terime verilen anlam ne ise o akıl yürütme boyunca, o terim hep aynı anlamı taşımalıdır. A, A'dır ilkesi, doğru düşünme için zihnin uyması gereken baş ilkedir. Bir nesne başka bir nesneye benzeyebilir ama onunla özdeş olamaz. Özdeşlik ilkesine uymayan bir zihin için, çelişmezlik ve üçüncü halin imkânsızlığı ilkeleri anlamsız kalır. Ağaç, ağaçtır İnsan, insandır gibi.

Çelişmezlik İlkesi

A, A olmayan değildir. Bir şey, aynı zamanda hem kendisi hem başka bir şey olamaz. Zihin, birbiri ile çelişik olan iki önermeden birini kabul ederse diğerini reddeder. Bir konuya aynı yüklem aynı zamanda ve aynı şartlar altında hem olumlu, hem olumsuz yüklenemez. Zihin, çelişmezlik ilkesine diğer ilkelere göre daha fazla duyarlıdır. Mesela "Bütün insanlar ölümlüdür". Ve "Bazı insanlar ölümlü değildir". Önermeleri birbiri ile çelişiktir.

Üçüncü Halin İmkânsızlığı İlkesi

A ile A olmayan arasında, üçüncü bir imkân yoktur. Yani, bir önerme ya doğrudur, ya yanlıştır, ikisinin arasında üçüncü bir hâl yoktur. Bizim kitabımızda da bu iki değerli mantık kullanılacaktır. Matematikte ve fizikte, bu iki değerli mantık ile açıklanamayan durumlar vardır. Özellikle sonsuzluk bahis konusu olduğunda bazı açıklanamayan durumlar olmaktadır.

Yeterli Neden İlkesi

Bu ilke, ilk defa Leibniz tarafından akıl yürütme ilkeleri arasında sayılmıştır. Hiçbir yargı, yeterli neden olmadan doğru değildir. Bu ilke yeterli neden olmadıkça hiçbir olgunun mevcut, hiçbir yargının doğru olmayacağını ifade eder. Bu nedenler çok defa bizce belli değildir. Neden ararken sonsuza kadar gidilemez. Bir önermenin doğruluğunun nedeni diğer bir önermedir. “Bu insan ölümlüdür”. Önermesini “Bütün insanlar ölümlüdür”. önermesi temellendirir. Aynı biçimde “Bu kuğu beyazdır”. önermesini “Bütün kuğular beyazdır” önermesi temellendirir. Özdeşlik ilkesi A, A dır şeklinde. Çelişmezlik ilkesi A, A olmayan değildir şeklinde. Üçüncü halin imkânsızlığı ilkesi A ile A olmayan arasında üçüncü bir hal yoktur şeklinde, Yeterli neden ilkesi hiçbir yargı yeterli neden olmadan doğru değildir şeklinde kısaca ifade edilebilir.

Akıl yürütme: Genel olarak, düşünceleri bilinçli, tutarlı ve amaçlı bir biçimde birbirine bağlama işlemi. Öncül olarak alınan önermelerden mantıksal çıkarım kurallarına uygun bir tarzda sonuç çıkarma işlemi.

MANTIKSAL DÜŞÜNME: AKIL YÜRÜTME YÖNTEMLERİ:

Mantık denince aklımıza **akıl yürütme** diyebileceğimiz bir tür düşünme biçimi gelir. Bazı felsefeciler mantığı “doğru düşünme kurallarının bilgisi” veya “akıl yürütme bilimi” olarak tanımlarlar. Mantık, akıl yürütme biçimlerini tanıtlama ve bu akıl yürütme biçimlerinden hangilerinin geçerli ya da geçersiz, tutarlı ya da tutarsız olduğunu belirlemeye, kurallarını bulup çıkarmaya çalışır. “Bir şeyin doğruluğunu, başka bir veya daha fazla şeye dayanarak ileri sürme, akıl yürütmedir”

“Bugün kar yağacak çünkü hava sıcaklığı -5 derecede”. Bu doğru ya da yanlış bir akıl yürütmedir ve bir şeye dayanarak başka bir şey ileri sürülmüştür. Bu örnekte hava sıcaklığının -5 olduğuna dayanılarak bugün kar yağacağı ileri sürülmüştür. Herhangi bir akıl yürütmenin mantıksal geçerliliğini saptamak için öncelikle “ çıkarım” (tasım) biçiminde ifade edilmesi gerekir. Bir tasım en az iki öncül ve sonuçtan oluşur.

1. Bütün insanlar ölümlüdür. 2. Sokrates bir insandır. 3. O halde, Sokrates ölümlüdür.

Tümdengelim (Dedüktif Akıl Yürütme)

Genelden özeli çıkarsayan akıl yürütme biçimi, tümdengelimdir. Bu tür akıl yürütme yeni bir bilgi vermez, sadece öncülleri açık hale getirir ve tikel hakkında bilgi verir. Genel bir yasa ya da yargıdan yola çıktığı için tümdengelim denilir. Bir şeyin doğruluğunu başka bir veya daha fazla şeye dayanarak ileri sürme, akıl yürütmedir. Tümdengelim en belirgin özelliği, öncüllerin sonucu doğruladığı savını taşımasıdır. Bu savın gerçekleşmesi ile aynı zamanda çıkarım geçerli hale gelir. Mantıksal geçerlilikten yoksun tümdengelim örnekleri de olabilir.

Örneğin;

1. Tüm Trakyalılar gri gözlüdür. 2. Einstein gri gözlüydü. 3. O halde, Einstein Trakyalıdır.

Tümevarım (İndüktif Akıl Yürütme)

Tümevarımda ise öncüllerden tümel veya tikel bir sonuca varılır. Yani sonuç, öncüllerle sınırlı kalmayarak, öncülleri aşan bir bilgiye bizi götürür. Örneğin şimdiye kadar gözlemlediğim bütün kargalar, tüm kargaların belki de çok küçük bir bölümünü oluşturur. Bu gözlemlediğim kargalardaki bir özelliği tüm kargalara yükleyerek ve gözlemlediğimiz miktarı aşmakta ve mantıkça yeterli dayanağımız olmadan bir sonuca gitmekteyiz. Söylediklerimizi çıkarım biçimine getirecek olursak tümevarımı daha iyi anlayabiliriz.

Tümdengelimi ve tümevarımı karşılaştıracak olursak:

Tümdengelimde öncüller, sonuç için yeterli gerekçeyi taşır. Tümevarımda ise öncüller, sonuç için yeterli gerekçeyi taşımaz. Sonucun doğruluğu hiçbir zaman kesin değildir. Bunun sebebi, tümdengelimde sonucun öncüllerle sınırlı olmasıdır. Öncüllerde gizli olan şeyler tümdengelimle açık hale getirilir. Tümevarımda ise sonuç, öncüllerde verileden daha fazlasını ihtiva eder. Öncüllerin çok ötesine taşar. Tümevarımda öncüllerin doğruluğunu kabul etsek bile sonucun doğruluğunu kabul etmeyebiliriz. Tümdengelimde ise bu mümkün değildir. Tümdengelimde öncüller doğruysa sonuç da doğru ve sonuç öncüllerden çıkarılıyorsa da geçerlidir.

Benzetiş (Analoji)

Akıl yürütmelerimiz arasında benzetiş veya analojiye dayananlar önemli bir yer tutar. Diyelim ki X ile Y gibi iki kişinin veya nesnenin, "a" gibi ortak bir özelliği var ve X' in "b" gibi başka bir özelliği var. İki nesne arasındaki benzerliğe dayanarak Y' nin de "b" özelliğine sahip olduğunu düşünmemiz, benzetiş veya analojinin temelini teşkil eder. Analojiye dayanan akıl yürütmelerde, bazı yönlerden benzeyen nesnelerin başka yönlerden de benzer olacağı gibi varsayım gizlidir. Analojide bazı yönlerden benzeyen nesnelerin başka yönlerden de benzeyeceği varsayımıdır.

Bu Özetin tamamını, Çıkmış Sorularını, Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/klasik-mantik-ady212u?search=MNT402U>